

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore
Stoelinga, F.

Citation

Stoelinga, F. (2020, November 19). *Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/138392>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/138392> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Stoelinga, F.

Title: Albert Winsemius: De Nederlander achter de BV Singapore

Issue Date: 2020-11-19

Albert Winsemius
de Nederlander achter de BV Singapore

Proefschrift

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus Prof.mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op donderdag 19 november 2020
klokke 12.30 uur

door

Franciscus (Frans) Stoelinga
geboren te Amsterdam
16 april 1942

- Promotores
Prof. dr. D.E.F. (David) Henley
Prof. dr. R. J. (Roel) van der Veen - Universiteit van Amsterdam
- Promotiecommissie
Prof. dr. H.W. (Wim) van den Doel
Prof. dr. H. (Henk) Schulte Nordholt
Prof. dr. J. (Jannie) de Jong - Rijksuniversiteit Groningen
Dr. J.Th. (Thomas) Lindblad
Dr. S. (Sikko) Visscher - Koninklijke Nederlandse Akademie
van Wetenschappen

Albert Winsemius
de Nederlander achter de BV Singapore¹

¹ Foto omslag: Albert Winsemius, 15 april 1971, 61 jaar oud.

Voorwoord

Oorlogen, crises en chaos geven landen en overheden vaak de enige kans om een totaal nieuwe weg in te slaan. Ook bij natuurlijke personen kunnen dergelijke traumatische gebeurtenissen momenten van waarheid opleveren en een volledig nieuwe invalshoek aanbieden. Op zo'n moment kan rechtstaat en mens meer over zichzelf leren dan in al de jaren waarin de tijd zonder mankeren is doorgelopen. Als het zwaard van Damocles hangt ontdek je opeens tot welk een verandering je in staat bent, welk een innerlijke kracht je bezit.

Dit Damocles-onheil speelt een belangrijke rol in het leven van Albert Winsemius (1910-1996). Om zich te ontworstelen aan een niet acceptabele omgeving en bestemming heeft hij zijn inzichten en waarden een aantal keren radicaal moeten herijken. Net zoals Singapore, na oorlog en overheersing, na elkaar bevechtende ideologieën, tot een uitzonderlijk nieuw moment komt.

Winsemius is van jongs af aan een zoekende geest, ambitieus en praktisch. Zijn hunkeren naar iets groters wint het van doorgaan op de oude weg, in een Nederlandse setting met een vaak dwingende maatschappelijke controle. Volgens zijn dochter Ankie: “Als hij zelf een keuze had kunnen maken was hij chirurg geworden, hij was een kunstenaar, hij kon alles. Als iets kapot was kon hij het maken. Of hij was wegenwacht geworden, hij was breed geïnteresseerd”.² Van een *angry young man* met een grote mate van tegendraadsheid wordt hij *I am my own man*, een eigenzinnige crisismanager die weet hoe de hazen lopen.

Zijn eerste drastische stap naar verandering is het vroegtijdig afstand nemen van de geloofsrichting van zijn ouderlijk huis, die verankerd ligt in het lutheranisme. Hij ontwikkelt zich niet tot een praktiserend gelovige, hij is “allergisch voor kerkbanken”.³ Dit impliceert niet dat de vaste punten van het lutherse kerkgenootschap en zijn protestante scholing volledig uit het zicht verdwijnen. Later, in zijn eigen gezin, wordt weinig over geloof gesproken maar wel naar protestante regels geleefd; catechisatie en zondagschool zijn ook voor Alberts kinderen een vanzelfsprekendheid.⁴

Winsemius beheert zes jaar lang de kaashandel van zijn vader, samen met zijn broer Bernard, om daarna, op 26-jarige leeftijd, de volgende radicale stap naar persoonlijke vernieuwing in te zetten: een wetenschappelijke studie, in eigen regie ingevuld. Als ambtenaar

² Gesprek auteur met Ankie Averink-Winsemius, dochter van Albert Winsemius, Krimpen aan den IJssel, 26-10-2013; Singapore's dagblad *The Straits Times*, 11-03-1984, “*All he wanted to be was a surgeon*”.

³ Ibidem, Ankie Averink-Winsemius.

⁴ Ibidem; Parlementair Documentatie Centrum Universiteit Leiden, “Levensbeschouwing Pieter Winsemius: Hervormd: vrijzinnig (opgevoed)”; <https://www.parlementairdocumentatiecentrum.nl/>, geraadpleegd 01-11-2017.

belandt hij daarna in de Tweede Wereldoorlog, een enerverend en praktisch leertraject. Na 1947 krijgt hij, als volgend keerpunt, de ruimte om kennis en overtuiging binnen de herindustrialisatie van Nederland te vergaren en uit te dragen. Het 'op orde brengen van zijn financiële basis' is zijn volgende doortastende herschepping die hem vanaf 1953 in een actieve rol brengt binnen de internationale wapenproductie en wapenhandel; door dit engagement wordt hij een rijk man. Vijftig jaar oud geeft hij de volgende wending aan zijn leven en gaat zich concentreren op internationaal ontwikkelingswerk, dan gaat hij Singapore modelleren.

De invloed van Albert Winsemius op de ontwikkeling van dit eiland is het onderwerp van mijn onderzoek. Het tracht strategieën en acties te vinden die aan Singapore's ontwikkeling hebben bijgedragen, met deze Nederlander als historische aangever. Dit onderzoek toetst in hoeverre Winsemius de man is die, door een combinatie van ervaring, de tijdsperiode en de politiek van Singapore, de welvaart van dit land naar grote hoogte stuwt.

~

Op deze plaats wil ik alle personen en instellingen bedanken die mij bij de totstandkoming van dit proefschrift hebben geholpen, met bijzondere dank aan mijn begeleiders David Henley en Roel van der Veen. Jacques Werner en Margriet Vonno, ambassadeurs van Zijne Majesteits ambassade in Singapore, genieten mijn speciale dank. Net zoals Loh Kah Seng, Douglas A. Kammen, Kwa Chong Guan, Babovic Vladan, P.J. Thum, Tan Jee Say, C.C. Chin, Sim Guan Teck en Brian P. Farrell. Joen van Driel en René Verhulst hebben mij in Singapore met veel gastvrijheid enorm geholpen.

De aanmoedelingen van historicus Hans Blom tot waarheidsvinding waren zeer welkom. Aan Bart van Heerikhuizen, die veel van zijn pensioenuurtjes in het bijschaven van mijn Confucius/Calvijn-kennis heeft gestoken, draag ik graag dit betreffende hoofdstuk op. De aanmoedelingen van Sikko Visscher hebben zeer bemoedigend gewerkt. Ries Moonen, Meindert Fennema, Cees Wiebes, Menno Tamminga, Gerda Jansen Hendriks, Kees Tamboer en Hans Sluijmers hebben mij over problematische fases heen geholpen. Ankie Averink-Winsemius en haar zoon Erik Ayelts-Averink, dochter en kleinzoon van Albert Winsemius, hebben mij een eerste helpende hand toegestoken, waarvoor mijn dank.

Joke, mijn lieve en zo zorgzame eega, geniet meer dan alle dank, zij heeft het allemaal meegemaakt. Ik verzeker haar dat de verleiding om nog eens zo'n dik boek te schrijven aan mij voorbij zal gaan.

Frans Stoelinga

Naarden, juni 2020.

Inhoudsopgave	
Voorwoord	4
Inhoudsopgave	6
Inleiding	9
Onderzoeksvragen	20
Deel I Albert Winsemius - kennis wordt macht	23
Hoofdstuk 1 Van kaas via studie naar nationaal beleid	24
1 Werkloosheid, armoede en oorlogen	24
2 Ingehouden eruditie - werken, studeren, trouwen en promoveren	27
3 In nationale oorlogsdienst	34
4 Winsemius blijft, 'uit landsbelang'	37
Hoofdstuk 2 Een nieuwe aanloop nemen	50
5 Winsemius twee jaar 'ziek thuis'	50
6 Winsemius in opspraak en gerehabiliteerd	53
7 Verantwoording afleggen onder veranderde moraal	61
Hoofdstuk 3 Winsemius' leerschool naar nieuwe vaardigheden	66
8 Nederlands politieke herstart	66
9 Communisme leidt tot breuken	69
10 Het Marshallplan - een Amerikaanse regeling	72
11 Het duo Van den Brink en Winsemius	74
12 Winsemius' industrialisatiebeleid, op schrift	81
13 Militaire factor luidt afscheid Winsemius in	91
Deel II Albert Winsemius - geld stinkt niet	102
Hoofdstuk 4 Regeringsfunctionaris wordt wapenfabrikant	104
14 Inleiding tot Hispano-Suiza	104
15 Winsemius lobbyt, voor veel geld	108
16 Biezen pakken en terug naar oude liefde	118
Hoofdstuk 5 De wereld van de Technische Assistentie	121
17 Economie, ontwikkelingshulp en wapenhandel	121
Deel III Singapore, via Raffles naar Lee Kuan Yew	125
Hoofdstuk 6 De ontwikkeling van een maritiem handelscentrum	127

18	Singapore, ouder dan Malakka	127
19	Opium helpt Raffles' nieuwe handelspost	136
20	Migratie kent veel gezichten	140
21	Demografie van een diaspora	144
22	Groei, commercieel belang en kwetsbaarheid	151
Hoofdstuk 7 De doorstart van Singapore		156
23	Oorlog luidt zelfstandigheid in	156
24	Plannen maken - instellingen komen en gaan	166
25	Voorafgaand aan de komst van Winsemius	176
Deel IV Winsemius en Singapore sluiten een pact		182
Hoofdstuk 8 Winsemius erin, communisten eruit		185
26	Een turbulente, volatiele en onrustige tijd	185
27	Het Winsemius moment – 4 oktober 1960	188
28	De compilatie van <i>Winsemius' Mission Report</i>	201
29	Waarom juist Winsemius?	214
30	Winsemius en de EDB	220
Hoofdstuk 9 Frappante analogieën		227
31	Confucius en Calvijn - congruentie en contrast	227
32	Twee karakters - Lee Kuan Yew en Winsemius	238
33	Nederland gidsland	254
34	Singapore's kristallen bol	270
Deel V De Nederlander achter de BV Singapore		273
Hoofdstuk 10 Vijf verloren jaren		274
35	Aanloop naar een fusie, zonder Winsemius' zegen	274
36	Een tweejarig vechthuwend	289
Hoofdstuk 11 Radicale kentering van de koers van Singapore		299
37	Winsemius' 1965-Memorandum	300
38	Defensiestrategie Singapore – Israël – Winsemius	313
39	Winsemius helpt Singapore overstag, vaak eigenhandig	319
40	Omslagpunt 1967	326
41	De Britse militaire macht trekt zich terug	333
42	Winsemius bestemt dokken en scheepsbouw	339
Hoofdstuk 12 Nieuwe invloedsgebieden van Winsemius		347
43	Singapore: <i>entrepôt for tourists</i>	348
44	De <i>Asian Dollar Market</i>	356
45	Volledige werkgelegenheid	362

46	BBP en GINI in Azië rond 1972	368
47	Het onderwijs en Winsemius	374
Deel VI De derde fase van Winsemius' Singapore		381
Hoofdstuk 13 De NWC en ook drie niet behaalde zaken		383
48	Singapore's Sociaal Economische Raad	383
49	Winsemius' visie niet benut	391
50	'Oans bin zunig'	395
51	<i>Brain Services</i> – Dienstencentrum Singapore	401
52	Maatgevende Winsemius – een recapitulatie	404
Hoofdstuk 14 Politiek en geluk		408
54	Winsemius' politieke aanbevelingen	408
55	De nieuwe maat: het Bruto Nationaal Geluk (BNG)	413
Samenvatting		420
Conclusie		436
Summary		443
Overzicht van geraadpleegde bronnen		448
	Lijst van archivalia	448
	Niet gedrukte bronnen	450
	Officiële bronnen en publicaties	450
	Primaire literatuur	453
	Secundaire literatuur	453
	Kranten en periodieken	465
	Publicaties op internet	467
	Aanvullende informatie en beeldverantwoording: foto's, logo's, kaarten, grafieken, tabellen en films	470
Lijst van gebruikte afkortingen		474